

Chojnacki, Jakub

O integracji środowisk nauki i kultury : (głos w dyskusji)

Notatki Płockie 24/2-99, 70-71

1979

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

O integracji środków nauki i kultury (głos w dyskusji)

W Bibliotece Narodowej w Pałacu Rzeczypospolitej odbyło się dnia 26 kwietnia 1979 r. posiedzenie Rady Towarzystw Naukowych przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk i Rady Regionalnych Towarzystw Kultury przy Ministrze Kultury i Sztuki. Obradom przewodniczyli przewodniczący Rad: prof. dr Szczepan Pieniążek — wiceprezes PAN i dr Józef Fajkowski — podsekretarz Stanu w Ministerstwie Kultury i Sztuki. biorący udział w obradach prezes Towarzystwa Naukowego Płockiego dr inż. Jakub Chojnacki był jednym z 15 dyskutantów.

• KOLEGIUM REDAKCYJNE

Inicjatywę odbycia po raz pierwszy wspólnego posiedzenia Rady Towarzystw Naukowych przy Prezydium PAN i Rady Regionalnych Towarzystw Kultury przy Ministrze Kultury i Sztuki należy uznać za wydarzenie w umysłowym życiu naszego kraju. Z wielką uwagą wysłuchaliśmy wystąpienia prezesa Szczepana Pieniążka i ministra Józefa Fajkowskiego oraz referatu dyrektora Departamentu Bibliotek, Domów Kultury i Działalności Społeczno-Kulturalnej mgr Włodzimierza Sandeckiego.

Posiedzenie odbywa się w dwa lata po obradach I Kongresu Regionalnych Towarzystw Kultury w Olsztynie, a więc w wystarczającym przedziale czasowym dla podjęcia dalszych kroków, zmierzających do coraz pełniejszej integracji środowisk nauki i kultury.

Osiągnięcia poszczególnych ośrodków są w tym przedmiocie różne, bo różnią się doświadczeniami i różnie kształtowała się bieżąca praktyka współpracy i współdziałania. O uniwersalny model w pełni zintegrowanego środowiska będzie zapewne trudno. I chyba nie zachodzi po temu potrzeba.

Dzisiaj znajdujemy się w miejscu i czasie, kiedy nie mówimy już o nawiązywaniu współpracy między towarzystwami naukowymi i kultury, ale o poszerzaniu, pogłębianiu i nowych formach tej współpracy.

Pragnę na przykładzie Towarzystwa Naukowego Płockiego zaprezentować metody i formy współpracy z regionalnym ruchem kulturalnym i jednocześnie odpowiedzieć na postawione w dyskusji pytanie przez prof. dra Bolesława Gornickiego — prezesa Federacji Zrzeszenia Polskich Towarzystw Lekarskich w sprawie działających 11 regionalnych towarzystw kultury w województwie płockim, które co praw-

da nie podlegają formalnie Towarzystwu, gdyż nie są jego sekcją czy sekcjami, ale ściśle na zasadach partnerstwa z nim współpracują. Dzięki tej współpracy nie powołano Wojewódzkiego Towarzystwa Kultury jako federacji tych 11 towarzystw; zaoszczędzono tym samym środki materialne (lokale, samochody itp.) oraz etaty pracownicze.

Sprawa integracji środowisk nauki i kultury stanowi zadanie, które w naszych warunkach ma już blisko sto sześćdziesięcioletnią tradycję i w kolejnych statutach Towarzystwa, uwzględniających wymogi czasu i sytuacji społeczno-ekonomicznej, jest stale obecna. Ostatni statut z 1977 r. już w preambule określa w sposób wyraźny zadanie w zakresie kultury:

„Towarzystwo szczególną opieką otacza rozwój kultury w województwie płockim, integrując zamierzenia i wysiłki społeczno-kulturalnych towarzystw regionalnych oraz popierając twórców”.

Natomiast poszczególne punkty § 7 statutu precyzują obowiązki Towarzystwa Naukowego Płockiego w zakresie kultury:

- pkt 5 — wydawać we własnym zakresie bądź za pośrednictwem instytucji wydawniczych dzieła i roczniki, sprawozdania oraz czasopisma naukowe, popularno-naukowe, literackie i inne z dziedziny kultury i sztuki,
- pkt 8 — realizować prace naukowe i popularnonaukowe, fotograficzne i fonograficzne oraz inne audiowizualne,
- pkt 11 — współdziałać ze stowarzyszeniami społeczno-kulturalnymi,

pkt 14 — podejmować akcje popularyzujące sprawę regionu, w szczególności naukę i kulturę,

pkt 18 — udzielać pomocy i otaczać opieką osoby-zbieraczy pamiątek historycznych i materiałów naukowych.

Już postanowienia statutowe tworzą w miarę skonkretyzowany program kulturalnej działalności regionalnej Towarzystwa Naukowego Płockiego.

W związku z tym zachodzi pytanie, czy realizacja celów kulturalnych Towarzystwa odbywa się obok czy wspólnie z towarzystwami społeczno-kulturalnymi.

Oczywiście, że praktyka jest różna i zależy od:

- 1) charakteru stowarzyszenia społeczno-kulturalnego. Rozróżniamy bowiem towarzystwa ogólne (Towarzystwo Miłośników Ziemi, Przyjaciół Miasta itp.), których liczba punktów stycznych z Towarzystwem Naukowym jest liczna, a obszary wspólnych zainteresowań duże. Towarzystwa społeczno-kulturalne, specjalistyczne (np. Płockie Towarzystwo Muzyczne, Fotograficzne, Przyjaciół Muzeum, Przyjaciół Ognisk Artystycznych itp.) posiadają punktów stycznych znacznie mniej i daleko mniejsze są wspólne obszary zainteresowań. penetracji itp.;
- 2) czynnika ludzkiego, a więc od aktywności indywidualnej i zbiorowej.

Współpracę na zasadach partnerskich cechuje brak porozumień formalnych, gdyż właściwie dla kształtowania idei samorządnej aktywności zbiorowości nie zachodzi potrzeba ujmowania w ramy umów i innych papierowych zobowiązań. Współpraca będąca czynnikiem najsilniej integrującym środowiska, dokonuje się poprzez realizację konkretnych zadań a więc przykładowo:

- 1) wydawnicze (monografia miast województwa: Wyszogród, Gabin, Gostynin),
- 2) publikacje i artykuły z zakresu spraw kultury (animacja twórcza członków regionalnych towarzystw kultury),
- 3) imprezy (sesje, sympozja, odczyty, konkursy, wystawy),
- 4) aktywizacja naukowa środowisk społeczno-kulturalnych (seminarium doktoranckie).

W proces integracji wprężnięte są również agendy Towarzystwa:

- 1) biblioteka im. Zielińskich ze swoimi zbiorami „Plocianów” „Masovianów” i innych,
- 2) kwartalnik „Notatki Płockie”,
- 3) baza lokalowa (sale wystawowe, sale konferencyjne).

Niezależnie od daleko posuniętej partnerskiej współpracy, Towarzystwo Naukowe Płockie re-

alizuje we własnym zakresie cele kulturalne, których nie są w stanie zrobić towarzystwa społeczno-kulturalne ze względów: braku bazy, środków i kadry (np. przejęcie zbiorów Mariana Przedpeńskiego, organizacja wykładów w ramach Wszechnicy PAN, wystawa Goyi itp.) .

Członkowie: 602 członków TNP (stan w dniu 31. XII. 1978 r.) możemy podzielić na 3 grupy:

- a) pracowników nauki (54 osoby — profesorowie i docenci),
- b) ludzi uprawiających działalność naukową niezawodowo (praktycy),
- c) amatorów, miłośników, przyjaciół, mecenasów nauki.

Z ww. liczby członków, 89% posiada wyższe wykształcenie. Pozostałe 11 % — to przede wszystkim zasłużeni działacze kultury, wśród których wyróżniają się osoby opanowane idea zbieractwa różnych rzeczy. Także wśród 9 członków honorowych TNP — dwie osoby to jednostki wybitnie zasłużone na polu kultury: literat — poeta Stanisław Ryszard Dobrowolski i poeta Stefan Gołębiowski z Bieżunia. Pozostali to wybitni uczeni. Pragnę nadmienić, że od początku swego istnienia Towarzystwo nasze było i jest instytucją otwartą dla tych, którzy spełniają wymogi statutu. Członków zwyczajnych się nie wybiera, kandydaci zgłaszają się sami.

Reasumując stwierdzić należy, iż w sposób naturalny wykształcały się zasady współpracy między Towarzystwem Naukowym Płockim a ruchem społeczno-kulturalnym, stwarzając możliwości optymalnej integracji. Fakty społeczne wiążące w sobie wysiłki intelektualne lub organizacyjne, dyktowane miłością i ambicją środowiska, stanowią czynnik pomnażający nie tylko dobro wspólne, ale i przede wszystkim, jednocząc w działaniu jednostki i zbiorowości uczestniczące w pracy różnych instytucji społecznych.

Z zadowoleniem wifamy informację pana prezesa Pieniążka o skutecznych staraniach Prezydium PAN w sprawie — oczekiwanego w niedługim już czasie — podjęcia przez Radę Państwa specjalnej uchwały o towarzystwach naukowych. Żałować należy, że akt ten nie otrzyma wagi ustawy sejmowej, jak to postulowano na II Kongresie Nauki Polskiej w 1973 roku. Pożądane jednak byłoby jej opublikowanie w Dzienniku Ustaw bądź w Monitorze Polskim.

Zarząd Towarzystwa Naukowego Płockiego przyjmuje tezy zawarte w dzisiaj wygłoszonych wypowiedziach przewodniczących i referatu — jako wytyczne do dalszej naszej działalności.